

БЕЗКОРОВАЙНИЙ Б. А. КОНКУРС ПРИ ПРИНЯТТІ НА ГОСУДАРСТВЕННУЮ СЛУЖБУ

Исследован порядок конкурсного отбора при принятии на государственную службу. Определено соотношение конкурса и испытания при принятии на государственную службу. Предложены рекомендации по усовершенствованию соответствующего законодательства.

BEZKOROVAINYI B. COMPETITION AT ACCEPTANCE ON PUBLIC SERVICE

The order of competitive selection at acceptance on public service is researched. The competition and test ratio at acceptance on public service is defined. Recommendations about improvement of the relevant legislation are offered.

УДК 378.147.111

Є. А. ГРЕКОВ,

*кандидат юридичних наук,
старший викладач кафедри приватного права
Полтавського юридичного інституту
Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»,*

М. М. ГРЕКОВА,

*кандидат юридичних наук,
доцент кафедри приватного права
Полтавського юридичного інституту
Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*

ФАКТОРИ РОЗВИТКУ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

Проаналізовано сучасні тенденції розвитку дистанційного навчання в умовах інтеграції. Досліджено фактори, які впливають на дію системи дистанційного навчання в Україні та світі. Здійснено аналіз характерних рис та бар'єрів впровадження дистанційного навчання.

Метою державної політики щодо розвитку освіти є створення умов для розвитку особистості і творчої самореалізації кожного громадянина України, виховання покоління людей, здатних ефективно працювати і навчатися протягом життя, оберігати й примножувати цінності національної культури та громадянського суспільства, розвивати і зміцнювати суверенну, незалежну, демократичну, соціальну та правову державу як невід'ємну складову європейської та світової спільноти [1].

Державна політика України в галузі вищої освіти ґрунтується на принципах: доступності та конкурентності здобуття вищої освіти кожним громадянином України; незалежності здобуття вищої освіти від впливу політичних партій, громадських і релігійних організацій; інтеграції системи вищої освіти України у світову систему вищої освіти при збереженні і розвитку досягнень та традицій української вищої школи; наступності процесу здобуття вищої освіти; державної підтримки підготовки фахівців для пріоритетних напрямів фундаментальних і прикладних наукових досліджень; гласності при формуванні структури та обсягів освітньої

та професійної підготовки фахівців (ч. 2 ст. 3 Закону України «Про вищу освіту»).

У зв'язку з процесами глобалізації суспільства, ефективним запровадженням інформаційних та комунікаційних технологій (у т.ч. в освітню галузь) зміст принципів доступності освіти та інтеграції системи вищої освіти України у світову систему вищої освіти також модернізується.

Необхідність проведення реформування освіти, в тому числі вищої, передбачена у Програмі економічних реформ на 2010–2014 роки «Зможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» від 2 червня 2010 р.

Згідно зі змістом низки державних заходів щодо модернізації та вдосконалення національної системи освіти, передбачених Програмою, головною метою реформи освіти є підвищення конкурентоспроможності української освіти, інтеграція системи вітчизняної освіти в єдиний європейський освітній простір, удосконалення системи управління освітою, підвищення її якості та забезпечення доступності [2].

Сьогодні розвиток нових технологій в освіті в розвинених країнах світу можна розглядати в

контексті концепції «Освіта для всіх», яку проголосили міжнародні організації, що опікуються освітою, серед яких Світовий банк, ООН, ЮНЕСКО та багато інших. Прискорений розвиток технологій, ринку праці вимагає від молоді бути конкурентноздатним та спроможним навчатись упродовж життя [3]. Це зумовило підвищення попиту на дистанційні форми навчання у світі.

Дистанційне навчання більше не розглядається як крайня освітня діяльність. Натомість на міжнародному рівні така форма навчання розглядається як життєздатний спосіб ефективності витрат забезпечити індивідуалізовану та інтерактивну програму, у студентів є можливість працювати з мультимедіа, розробленими для окремого та інтерактивного вивчення. Друковані видання, котрі були основним методом подання навчального матеріалу, тепер не можуть конкурувати із сучасними інтерактивними технологіями. Фахівці інституту Горшеніна констатують, що на сьогодні, українська освіта не гарантує гарне місце роботи для випускників. «Освіта стає дорогим і модним аксесуаром» – стверджують учені, підкреслюючи, що вона не є інструментом для проектування кар'єри, як на Заході [4]. Саме тому сучасна реформа вищої освіти – це насамперед перехід від парадигми навчання до парадигми освіти, самоосвіти.

Мета даної статті – висвітлення проблем дистанційного навчання на основі праць іноземних дослідників, дослідження факторів, що впливають на створення системи дистанційного навчання в Україні та за кордоном.

Легальне розуміння дистанційного навчання як індивідуалізованого процесу передання і засвоєння знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчання у спеціалізованому середовищі, яке створене на основі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій.

Більш зрозуміло сутність дистанційного навчання розкривається в роботах сучасних дослідників. Наприклад, Є. Володимирська пропонує своє розуміння дистанційного навчання як цілеспрямованого озброєння знаннями самостійних і високо вмотивованих груп населення, яке відбувається за допомогою сучасних інформаційних та телекомунікаційних технологій, що звільняють учнів від необхідності перебувати в певний час задля зустрічі з викладачем [5].

Одне із найбільш ґрунтовних визначень дистанційного навчання запропоновано англійським дослідником Д. Кігеном, який виділяє шість основних елементів. Він зазначає, що дистанційне навчання характеризується:

- роз'єднанням студента і викладача на протигагу навчанню «віч-на-віч»;
- впливом освітньої організації, яка відрізняє дистанційне навчання від самостійних досліджень;
- використанням технічних засобів, наприклад друкованих матеріалів, аудіозасобів або веб-сайту, щоб об'єднати викладача та студента;
- налагодженням двосторонньої комунікації таким чином, щоб студент міг брати участь у діалозі з викладачем;
- можливістю зустрічей з метою взаємодії;
- самоспрямованою природою причетності студента [6].

Отже, до характерних рис дистанційного навчання можна віднести такі, як:

1) гнучкість: учні, студенти, слухачі, що одержують дистанційну освіту, в основному не відвідують регулярних занять, а навчаються у зручний для себе час та у зручному місці;

2) модульність: в основу програми дистанційної освіти покладається модульний принцип; кожний окремих курс створює цілісне уявлення про окрему предметну галузь, що дозволяє з набору незалежних курсів-модулів сформувати навчальну програму, що відповідає індивідуальним чи груповим потребам;

3) паралельність: навчання здійснюється одночасно з професійною діяльністю (або з навчанням за іншим напрямком), тобто без відриву від виробництва або іншого виду діяльності;

4) можливість залучення великої аудиторії: одночасне звернення до багатьох джерел навчальної інформації великої кількості учнів, студентів та слухачів, спілкування за допомогою телекомунікаційного зв'язку студентів між собою та з викладачами;

5) економічність: ефективне використання навчальних площ та технічних засобів, концентроване й уніфіковане представлення інформації, використання і розвиток комп'ютерного моделювання повинні привести до зниження витрат на підготовку фахівців;

6) технологічність: використання в навчальному процесі нових досягнень інформаційних технологій, які сприяють входженню людини у світовий інформаційний простір;

7) соціальна рівність: рівні можливості одержання освіти незалежно від місця проживання, стану здоров'я і соціального статусу;

8) інтернаціональність: можливість одержати освіту в навчальних закладах іноземних держав, не виїжджаючи зі своєї країни; надавати освітні послуги іноземним громадянам і співвітчизникам, що проживають за кордоном.

Аналізуючи основні тенденції та підходи до формулювання концептуальних положень відкритої освіти у європейських країнах, відзначаємо, що до основних напрямів запровадження відкритої освіти та дистанційних форм навчання можна віднести те, що навчальні заклади у всьому світі почали залучати до навчання студентів із різних куточків світу. При цьому велика кількість університетів вийшла на міжнародний рівень і сьогодні пропонує різноманітні нові курси для отримання освіти. Виникла нова культура глобальної освіти. Саме тому можна прогнозувати найближчим часом появу великої кількості організацій та навчальних закладів, що спеціалізуються на наданні міжнародної освіти та навчання.

Українська система освіти сьогодні також переживає зміни в технологіях та підходах до надання освіти, вітчизняні навчальні заклади вже почали надавати послуги дистанційного навчання та здійснювати програми, що відповідають світовим зразкам. Існує потреба у створенні нових освітніх стандартів, що відображатимуть важливі компоненти відкритої освіти. Важливо також, щоб позитивний досвід різних країн був корисним у розробленні вітчизняних програм дистанційного навчання та застосування інформаційно-комунікаційних технологій у навчальних закладах [7].

В іноземних літературних та наукових джерелах, присвячених розгляду проблем та перспектив дистанційного навчання, ключовими питаннями досліджень виступають чотири фактори, які безпосередньо впливають на розвиток даної форми навчання:

1) якість та ефективність дистанційного навчання;

2) методика підвищення самоорганізації студента (учня, слухача);

3) діяльність викладача та його роль у пізнавальному процесі студента (учня, слухача);

4) шляхи подолання комунікативних бар'єрів у дистанційному навчанні.

Наведені фактори розглядаються здебільшого разом, оскільки в поєднанні вони є елементами єдиного механізму надання якісної освітньої послуги.

Одним із актуальних питань, пов'язаних із якістю дистанційного навчання, є якість навчальних інструкцій, які надаються через програми дистанційного навчання. Більшою мірою якість інструкції залежить від ставлення керівництва і безпосередньо викладача курсу. Р. Паллофф і К. Пратт нагадують, що «технологія не вчить студентів; ефективним навчання роблять викладачі» [8]. Зауважимо, що часто викладачі не готують свої курси під дистанційне навчання, а використовують існуючі напрацювання у своїх інтересах шляхом коригувань. Це повною мірою відображається на якості навчальних матеріалів. Дослідження доводять, що ефективність дистанційного навчання заснована на підготовці, розумінні викладачем потреб студентів і розумінні цільової групи учнів [9]. У свою чергу це безпосередньо пов'язано з розумінням викладачем своєї ролі у впізнавальному процесі студента.

Розглядаючи питання якості та ефективності дистанційного навчання, також часто проводять порівняння між цією та денною формами навчання. І це не дивно, враховуючи, що дистанційне навчання в традиційних закладах передбачає проходження того самого курсу, тільки за допомогою інших технологій. Окремі дослідники пропонують дещо інакше сформулювати проблему. Так, Р. Мендельхал зазначає, що питання не повинно бути зведеним до того, чи може дистанційне навчання бути настільки ефективним, як вивчення в межах академічної групи. Його слід сформулювати так: чи може технологія забезпечити ще більш високу якість інструкцій для студента. Саме на цьому і потрібно зосередити зусилля, адже студенти, вступаючи на навчання, мають неоднаковий рівень знань та підготовки і навчаються з різними показниками успішності. При цьому технологія дозволяє індивідуалізувати навчальний курс і пристосувати його до знань і навичок вивчення студентом. На думку Р. Мендельхала, навчання в межах академічної групи протистоїть уявленню про успішне вивчення: вона значною мірою являє пасивну, лінійну інструкцію, яку сприймають усі студенти; вони мають знати один навчальний матеріал, навчаються на одному рівні (курсі) і в єдиних тимчасових інтервалах (семестрах) [10].

Розглядаючи проблеми підвищення самоорганізації студента, пропонують будувати навчальні курси через сприйняття потреб студентів. Для цього було розроблено декілька моделей проектування курсів на основі стимулювання студентів до навчання через їх потреби, як-от: теорія ділової відстані (1972, 2007) і теорія

саморегульованого навчання (1994, 1997) тощо. В основу даних моделей покладено свободу студента прийняти рішення щодо встановлення цілей, відбору матеріалів, а також об'єктивне оцінювання знань [11].

Щодо останнього досліджуваного фактора, то огляд літератури свідчить, що існують бар'єри для встановлення і підтримки програм дистанційного навчання, і комунікаційні бар'єри для їх використання. Такі бар'єри були ідентифіковані як різноманітні проблеми, котрі багаторазово виникають перед учасниками навчального процесу.

Узагалі бар'єри для дистанційного навчання можуть бути поділені на три головні категорії:

- 1) бар'єри з точки зору студентів;
- 2) бар'єри з точки зору викладачів;
- 3) бар'єри з адміністративної точки зору.

Якщо бар'єри для дистанційного навчання об'єднати з усіх точок зору, вони можуть бути поділені на шість груп: технічні; інфраструкту-

рні; соціальні; фізіологічні; мотиваційні; тимчасові. Всі бар'єри незалежно від категорій накладаються один на один і зливаються. Проте можливості подолання даних бар'єрів залежать від ступеня зв'язку між членами дистанційного навчання в освітньому процесі. Оскільки в традиційній формі освіти існує безпосередній зв'язок між викладачем і студентами, вважають, що дана форма навчання краща, ніж дистанційна [12].

Отже, незважаючи на потребу в удосконаленні, дистанційне навчання має великий потенціал. Збільшується кількість студентів, які реєструються в класах дистанційного навчання, що підкреслює потребу у «всебічному і вдумливому розвитку дистанційного навчання, якщо це має стати освітньою моделлю майбутнього» [13]. Незважаючи на високу вартість, необхідність координації дій студента з одночасним збереженням його автономності, дана форма навчання є надзвичайно перспективною.

Список використаної літератури

1. Про Національну доктрину розвитку освіти : указ Президента України від 17 квіт. 2002 р. № 347/2002 // Офіційний вісник України. – 2002. – № 16. – Ст. 860.
2. Концептуальні засади та напрями розвитку вищої освіти в Україні : роз'яснення Міністерства юстиції України від 14 жовт. 2011 р. // Баланс-Бюджет. – 2011. – № 44.
3. Овчарук О. В. Розвиток дистанційного навчання та становлення систем відкритої освіти в світі: сучасні тенденції [Електронний ресурс] / О. В. Овчарук. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/pspo/2007_13_1/doc_pdf/Ovcharuk_st.pdf.
4. Застава В. Образование перестало выполнять свою главную функцию [Електронний ресурс] / В. Застава. – Режим доступу: http://news.liga.net/news/society/663858-ekspert_obrazovanie_perestalo_vypolnyat_svoyu_glavnyu_funktsiyu.htm.
5. Владимирська Є. Дистанційна чи відкрита освіта: дефініційні артикуляції / Є. Владимирська // Вища освіта України. – 2004. – № 2. – С. 112–116.
6. Keegan D. Foundations of Distance Education / D. Keegan. – London : Routledge, 1996. – 218 p.
7. Овчарук О. В. Розвиток дистанційного навчання та становлення систем відкритої освіти в світі: сучасні тенденції [Електронний ресурс] / О. В. Овчарук. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/pspo/2007_13_1/doc_pdf/Ovcharuk_st.pdf.
8. Palloff R. Making the Transition: Helping Teachers to Teach Online [Електронний ресурс] / Rena M. Palloff, Keith Pratt // EDUCAUSE (Nashville, October 10–13, 2000). – Режим доступу: <http://net.educause.edu/ir/library/pdf/edu0006.pdf>.
9. Doug V. Distance Learning: Promises, Problems, and Possibilities [Електронний ресурс] / Doug Valentine // Online Journal of Distance Learning Administration. – 2002. – Vol. V. – Nr III. – Режим доступу: <http://www.westga.edu/~distance/ojdla/fall53/valentine53.html>.
10. Mendenhall R. Challenging the myths about distance learning [Електронний ресурс] / Robert Mendenhall // Distance Learning Today. – 2007. – Vol. 1. – January 5. – Режим доступу: http://www.usdla.org/ndlw/DLT_Insert-issue1.pdf.
11. Maureen S. A. Self-Regulated Learning Activities: Supporting Success in Online Courses / S. A. Maureen // International Perspectives of Distance Learning in Higher Education / Edited by Joi L. Moore and Angela D. Benson. – Rijeka: InTech, 2012. – P. 111–112.
12. Dabaj F. Analysis of Communication Barriers to Distance Education: a Review Study / Fahme Dabaj // Online Journal of Communication and Media Technologies. – 2011. – Volume: 1 – Issue: 1 – January – P. 10–11.
13. Harner M. Measuring the effect of distance education on the learning experience: Teaching accounting via Pictoretel / M. Harner // International Journal of Instructional Media. – 2000. – № 27 (1). – P. 37.

Надійшла до редколегії 18.09.2012

ГРЕКОВ Е. А., ГРЕКОВА М. Н. ФАКТОРЫ РАЗВИТИЯ ДИСТАНЦИОННОГО ОБРАЗОВАНИЯ В УКРАИНЕ И МИРЕ

Проанализированы современные тенденции развития дистанционного обучения в условиях интеграции. Исследованы факторы, влияющие на действие системы дистанционного обучения в Украине и мире. Осуществлен анализ характерных черт и барьеров внедрения дистанционного обучения.

GREKOV E., GREKOVA M. FACTORS OF DISTANCE EDUCATION IN UKRAINE AND IN THE WORLD

Current trends in the development of distance learning in the context of integration are analyzed. The factors influencing the action of distance learning system in Ukraine and the world are researched. The analysis of the characteristics and barriers to implementation of distance learning is made.

УДК 344.9:331.225.3

А. О. ГОРДЕЮК,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри політології та історії

Національного аерокосмічного університету імені М. Є. Жуковського «ХАІ»

ОСОБЛИВОСТІ КЛАСИФІКАЦІЇ ПРЕМІЙ ЗА КРИТЕРІЄМ ЇХ ЗУМОВЛЕНОСТІ СИСТЕМАМИ ОПЛАТИ ПРАЦІ

Досліджено проблему класифікації преміальних виплат за критерієм їх зумовленості системами оплати праці. Доведено, що будь-які премії незалежно від того, чи зумовлені вони системами оплати праці, можна схарактеризувати як такі, що не становлять змісту заробітної плати, мають різні правові режими та однакову заохочувальну правову природу.

У сучасній Україні законодавець повинен спрямувати всі свої зусилля на вирішення проблем соціальної справедливості шляхом удосконалення чинного трудового законодавства, в тому числі у сфері оплати праці. Однак в умовах ринкових відносин будь-які зміни в трудовому законодавстві мають відбуватися з урахуванням необхідності дотримання балансу інтересів як працівника, так і роботодавця.

Баланс інтересів працівників та роботодавців на підприємствах України, на наш погляд, з успіхом може підтримувати правильно організована, ефективна преміальна система, яка спроможна спонукати працівників до високих досягнень у праці, а це, у свою чергу, має позначатися на прибутках підприємства та сприяти його конкурентоспроможності на ринку праці. У зв'язку з цим дослідження правової природи премій, які становлять собою виплати, що ефективно стимулюють працівників, доцільно позиціонувати як одну з найбільш актуальних проблем у науці трудового права.

У межах дослідження правової природи премії доцільно звернути увагу на проблему класифікації преміальних виплат. У юридичній літературі, як у сучасній, так і в радянській, фахівці в галузі трудового законодавства вказують на різноманітність премій та пропону-

ють класифікувати їх за різними критеріями, наприклад за правовою сутністю, за періодичністю виплат, за джерелами виплат, за результатами праці трудових колективів або окремих працівників тощо.

Метою даної роботи є дослідження класифікації, яка передбачає поділ премій на зумовлені та не зумовлені системою оплати праці, та визначення правової сутності премій цих видів.

Питання класифікації премій приділяли увагу науковці, що досліджували правову природу преміальних виплат у радянські часи, зокрема С. С. Карінський, Р. З. Лівшиць, С. І. Шкурко, О. І. Процевський, М. І. Кучма, О. Д. Зайкін, В. Я. Гоц тощо.

Класифікація за критерієм зумовленості премій системами оплати праці була прийнята в юридичній літературі радянського періоду й означала, як вважали деякі фахівці, саме розподіл премій за правовою сутністю. Таким чином, премії, що передбачені системами оплати праці, науковці, зокрема Р. З. Лівшиць, С. С. Карінський тощо, уважали складовою частиною заробітної плати, а премії поза системами оплати праці – такими, що в неї не входять [1, с. 123–124; 2, с. 144–145].

Здійснюючи класифікацію премій, науковці пояснювали, що премії, зумовлені системою